

ARAŞTIRICI SANAT ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİNE GÖRE MAX BECKMANN'IN “GECE” ADLI ESERİNİN ANALİZİ

Arzu UYSAL*

Öz

Bu makalede, Feldmann'ın “araştırmacı sanat eleştirisi” yöntemi esas alınarak, Max Beckmann'ın “Gece” adlı eseri üzerinde çalışılmıştır. Resim analizi, betimleme, çözümleme, yorum ve yargı alt başlıklarından oluşmaktadır. 1918-1919 yıllarında Düsseldorf'ta yapılmış olan eser, 1918 Kasım Devrimi ve 1919 Martı'nda Almanya'daki genel grevi, bunun toplum üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Aynı zamanda sanatçının da bu olaylardan hangi boyutlarda etkilendiğinin de gözlemlendiği bir çalışmadır. Eserin, plastik elemanlarının nasıl, hangi amaçlarla kullanıldığından, sanatçısı ve üslubu, kullanılan sembelleri, yapıldığı dönemin toplumsal olaylarına kadar her yönüyle tartışıldığı düşünülmektedir. Dört disiplinden (sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik, sanatsal uygulamalar) biri olan sanat eleştirisinin önemi, sanat derslerinde kullanılan bir yöntem (Feldmann'ın “araştırmacı sanat eleştirisi” yöntemi) aracılığıyla vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sanat eleştirisi, dışavurumculuk, Max Beckmann, Gece.

Abstract

In this article, Max Beckmann's work, “Night” is researched basing on Feldmann's “Researching art criticism” method. This study includes painting analysis, description, analysis, interpretation and decision subtitles. The work, which was made in 1918-1919 in Dusseldorf, visualizes the 1918 November Revolution and the General Strike in March 1919 in Germany and their effects on community. Meanwhile it's a work which observes that to what extent the artist has been affected. It is thought that the work was argued in all dimensions from how the plastic elements used and in which purposes they used, the used symbols and the social events of the period the work has been made. The importance of the critique that is one of the four disciplines (Art criticism, history of art, aesthetic, practices of art) has been tried to be emphasized by using a method which is used in art courses.

Keywords: Art criticism, expressionism, Max Beckmann, the Night.

Sanat eğitiminin çok yönlü öğretilmesi gerekliliğinden hareketle, disiplin temelli sanat eğitimi anlayışı gündeme gelmiş ve YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi ve Öğretmen Eğitimi Yeniden Yapılandırma Programı doğrultusunda bu konuda önemli çalışmalar yapılmıştır. Sanat öğretmenliği lisans programları, disiplin temelli sanat eğitimi doğrultusunda değiştirilmiş ve düzenlenmiştir. “Disiplin temelli sanat eğitimi, sanatın sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik, sanatsal uygulamalar yoluyla öğrenilebileceğini ve öğretilbileceğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda temel varsayım, sanat yapıtının merkeze alınarak ve sanatın dört disipliniyle bağlantı kurularak sanatın öğretilbileceğidir” (http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez_ozetleri/tulay.html).

Değişen, gelişen yapısıyla sanat, yeni anlayış ve değerlere sahip oldukça, bunları anlamak ve üzerinde düşünmek, yorum yapmak gerekliliğini doğurmuştur. Dolayısıyla, “sanat eleştirisi” anlayışı da böylece önem kazanmıştır.

Sanat eleştirisinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Feldmann’ın (1987), “Araştırmacı Sanat Eleştirisi” yöntemi bunlardan biridir. “Edmund Feldman (1970), sanat eğitimine tanımlama, çözümlene, yorum, yargı olarak aşamalar içeren, araştırmacı sanat eleştirisi olarak bilinen bir eleştirel düşünme sistemi getirdi. Bu kuramı Louis Lankford (1992), dört belli başlı sanat kuramı ile ilişkili estetik araştırmalar yönünde geliştirdi. Michael Parsons (1987) estetik görüş aşamalarını, Mary Erickson (1983) sanat tarihsel yaklaşım aşamalarını saptadı” (<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/ortasanat/unite1.doc>). Betimleme ve çözümlene basamağında doğru bir algılamada bulunmak, yorum ve yargı basamaklarında ise eserin teması ve önemine ilişkin yorumları ifade edebilme önem taşımaktadır. Bu yöntemle bir eseri görme, biçimsel olarak irdeleyebilme, anlam verebilme ve değer biçebilme yeteneği kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Bu makalede, sanat eğitimcisi Feldmann’ın “Araştırmacı Sanat Eleştirisi” yöntemi ışığında, Max Beckmann’ın “Gece” adlı eseri; betimleme, çözümlene, yorum ve yargı alt başlıkları ile incelenmeye çalışılmıştır. Sanat eseri üzerine yapılan her incelemede olduğu gibi, yorum kısmı kişiden kişiye değişkenlik göstereceği için öznelidir. Yorum kısmında yer alan değerlendirmeler, mantıklı bir şekilde, eserin birçok yönünü irdeleyip açığa çıkaracak, okuyucuya geniş bir bakış açısı kazandıracak biçimde hazırlanmaya çalışılmıştır.

Sanat eleştirisi, bir eseri sorgulayarak, o esere daha farklı bakmayı, algı, imge ve yaratıcılığı kullanarak eser üzerinde aydınlatıcı bilgiye sahip olmayı sağlamaktadır. Buradan hareketle, bir yazım biçimi olarak önemli bir yere sahip

olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada, yapılan eser incelemesiyle konunun önemi vurgulanmak istenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma yazısında, Max Beckmann'ın "Gece" adlı eseri, Feldman'ın "Araştırmacı Sanat Eleştirisi" yöntemi esas alınarak incelenecektir. "Araştırmacı Sanat Eleştirisi" yöntemi betimleme, çözümlleme, yorum ve yargı alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu makalede betimleme ve çözümlleme alt başlıkları bulgular, yorum ve yargı alt başlıkları da tartışma bölümleri içinde düşünülmüştür. Feldman'ın "Araştırmacı Sanat Eleştirisi" yöntemi, sanat ve sanat eğitimi alanlarında geçerliliği kabul edilmiş ve günümüzde de sıkça kullanılmakta olan bir yöntemdir.

Bulgular

1. Betimleme

"Gece" adlı yapıt Beckmann tarafından 1918-19 yılları arasında Düsseldorf'ta yapılmıştır. Tuval üzerine yağlı boyadır. Boyutları 133x154 cm'dir.

1918 Kasım Devrimi ve 1919 Martı'nda Almanya'daki genel bir grevi toplum üzerinde bırakmış olduğu etkileri yansıtan bir resimdir.

Resme ilk bakıldığında tüm yüzey bir bütün olarak algılanmakta, daha sonra göz, figürler üzerinde tek tek yoğunlaşmaktadır. En ön planda iki mum (biri yanan, diğeri sönmüş), solda ve yerde bir terlik, orta planda sağda bir kadın figürü ve yanında çocuk, solda boynundan eşarpla asılmış bir erkek figürü (masa üzerinde oturan), yerde bir şapka, masanın altında bir bıçak ve en solda yine masanın altında bir köpek figürü olduğu düşünülen figürler yer almaktadır. Arka planda, sağda, başında kasket olan bir erkek figürü, solda ağızda pipo olan erkek figürü, onun yanında yüzü sola dönük bir kadın figürü ve en solda bir erkek figürü daha görülmektedir. En arkada ise mekânı sınırlayan çatı kirişi ve dış mekânı görmemizi sağlayan bir pencere yer almaktadır.

Resimde tüm görüş alanını dolduran ve keskin açılı biçimler oluşturan çizgiler göze çarpmaktadır. Zemin döşemesi, masa, çatı kirişi ve yayılmış vücutların üzerinde yoğun şekilde görülen kesik çizgilerin oluşturduğu karmaşık ağ, dar mekânı daha da genişletmiştir.

Vücutlar kesin konturlarla oluşturulmuş ve bazen bozulan uzuvlarıyla oldukça uzatılmıştır. Nesnelerin üzerinde oluşturulan konturlar, biçimleri birbirinden ayırmış ve tek tek elle tutulur gerçeklikler olarak kavranılmasını sağlamıştır. Ayrıca mum ışığıyla aydınlanan bir odanın resmi olduğu düşünülürse, buna rağmen biçimlerin neredeyse tamamı tüm detaylarıyla görülmektedir.

Şekil 1

Max Beckmann, "Gece", 1918-1919, Tuval Üzerine Yağlıboya, 133x154cm

Figürlerin formları üç boyutludur. Işığın bu üç boyutlulukta temel araç olduğu düşünülmektedir. Lekeler de formları çözümlenmeye yöneliktir. Lekelerde koyu, orta, açık dengesini düşünecek olursak, yine mum ışığı ile aydınlanan bir oda olmasına karşın açık lekeler hâkimdir. Resim çoğunlukla açık ton dereceleriyle işlenmiş, koyu tonlarla da bu anlatım güçlendirilmiştir. Ton değerlerinin ayarlanması anlatıma yardımcı olmuştur. "Gece" resmindeki figürlerin tamamı, açık tonlu lekelerle desteklenmiştir. Bu da ilk bakışta bizi resmin tamamına odaklamaktadır.

Tablonun bütünü sararı ve karşıdan geldiği düşünülen ışık, renk ve biçimleri, yüzlerdeki ifadeyi ortaya çıkarmış ve bunlar kontur çizgileriyle de desteklenmiştir. Işığın figürlerden sonra, resim içerisindeki diğer nesnelere de kullanılışı ile oluşan ışık akımı, figürlerin hareketini tamamlayıp konuyu belirlemektedir.

Çatı kirişi, taban çizgileri ve geri plandaki pencereden anlaşılabilceği gibi bir enteriyör (oda içi resmi) resmi olmasına karşın, geri mekân içerisindeki bir pencere yardımı ile mekân genişletilmiş ve sınırlı iç mekân, dış mekâna taşınmıştır.

Aynı zamanda yer çizgilerinin gidiş yönü de mekân derinliğini desteklemiştir. Sanatçı yakınlık ve uzaklık duygusu yaratmak için üst üste bindirme ya da nesnelere birbirinin önüne dizme tekniği kullanmıştır.

Yapıtta hâkim olan renkler kahverengi ve valörleri, sarı ve grilerdir. Resme devinim ve canlılık getirmesi açısından kırmızı, gecenin soğukluğu ve ürkütücülüğünü yansıtmaya açısından da yer yer yeşil renk kullanılmıştır. Ön plandaki figürün çoraplarındaki turuncu renge karşılık, korsedeki mavi renk ile zıtlık yaratılmıştır. Resimdeki tüm formları kahverengi griler belirlemiştir. Renkler nesnelere kendi renklerine indirgenmiş, lokal renkler kullanılmıştır.

Resimde kurgu iki tane üçgen yapı içerisinde oluşturulmuştur. Bunlar, solda bir eli kıvrılan ve boynundan bağlanarak yukarıya doğru çekilen, bacakları açık bir şekilde duran erkek figürü ve diğeri de sağda yine bacakları açık, sırtı izleyiciye dönük, ellerinden bağlı kadın figürünün oluşturduğu üçgen yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu figürler birlikte dik açılı bir üçgen yapıyı daha oluşturarak, kompozisyonda ön düzleme hâkim olmuşlardır. Ön plandaki kadın figürünün sağ bacağı ile soldaki erkek figürünün sol bacağının diyagonalite yarattığı görülmektedir.

2. Çözümleme

Kalın dış çizgiler, abartılmış formlar, vücut uzuvlarında birtakım deformasyonlarla oluşturulan figürler üst üste, yan yana getirilerek derinlik verilmeye, boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

Kompozisyonda birlik, ışıktandırmanın ve rengin etkisiyle ve kişilerin her birinin bütünle ilişkisi ile sağlanmıştır. Tek tek davranışlara anlam ve estetik değer katılmıştır. Resimde renk armonisi ve kalın çizgilerle bir toplulaştırma meydana getirilmiştir. Renklerin uyumuna karşılık, biçimle yaratılan bir zıtlık dikkatimizi çekmektedir. Kompozisyonda birçok figürle oluşturulan çeşitlilik, bu parçalar arasında uyum ve denge sağlanarak meydana getirilmiştir. Geri plandaki kadın figürü dışında bütün biçimler hareket halindedir. Bu kadın figürünün dengeyi kurma amacıyla arka mekâna yerleştirildiği düşünülmektedir.

Diyagonal çizgilerle oluşturulan ritim, yatay ve dikey çizgilerle de desteklenerek resimdeki hareketlilik dengelenmeye çalışılmıştır. Resimde vurgulanmak istenen konu belirli bir noktada toplanmayıp, resmin tamamına yayılmıştır. Kontur çizgileri ve bu çizgilerin yarattığı örgü gözümüzün resmin

tamamında dolaşmasını sağlamaktadır. Resimde agzonometrik (geniş açılı) perspektif kullanılarak figürler ve konu izleyiciye daha da yaklaştırılmıştır.

Tartışma

1. Yorum

Eserde, üç kişinin oluşturduğu ailenin, bir evin odasına kapatılarak, çaresizliği, huzursuzluğu sahnelenmiştir. Aile bireylerinden erkek, arkasında duran bir kişi tarafından, boğazına bağlanan bir örtü ile boğularak öldürülmeye çalışılıyor ve sol kolu ise diğer bir kişi tarafından kıvrılarak kırılıyor. Kadın figürü (tecavüz edilmiş olduğu düşünülen) yarı çıplak, ellerinden bağlı, sırtı izleyiciye dönük ve terde durmaktadır. Çocuk ise, eziyet yapanlardan biri tarafından ayaklarından yakalanmış, büyük bir korku ve çaresizlikle ailesine yapılan eziyet, işkence ve acıyı seyretmek zorunda bırakılıyor. Arka planda, solda görünen kadın; o döneme ait bir kesimden, olaya tanıklık eden, ancak olayla ilişkisi olmayan, gözlemleyen biri gibi durmaktadır. En geride pencereden görünen dış mekânda, ev ve gecenin boşluğu, karanlık içerisinde derinlik görülmektedir.

Kompozisyon içerisindeki figür ve nesnelere mecazi olarak ele alınacak olursa; ortada görünen yelek, kravat, pipo ve başında bir sargı gibi ne olduğu net anlaşılmayan örtü ile betimlenmiş, burjuva sınıfının temsilcisi gibi görünen figür, yaptığı işten zevk alan ve içindeki tüm sadist duyguları dışa vuran bir izlenim vermektedir. Belki de başındaki sargı bize sağlıklı bir zihniyeti ifade etmektedir. Sağ köşede, olaya direkt karışmış, başında o dönemin işçi sınıfının sembolü olan kasket giymiş, ancak üzerinde ceket, kravat, yelek gibi burjuvazi kesime ait izler taşıyan bir figür yer almaktadır. Kendini saklamışçasına ve olayla ilişkisi yokmuş gibi suratını başka yöne çevirmiş, bir eliyle acı ve korku içindeki çocuğu olaya bakmaya zorlarken, diğer eliyle de pencerenin üstündeki perdeyi kapatmaya çalışarak ortaya konulan şiddet görüntülerini saklamaya çalışmaktadır. Bu figür kıyafeti itibarıyla iki farklı toplumsal sınıfa gönderme yapmaktadır. Belki de ait olduğu kesimi olaya karıştırmak yerine, işçi sınıfının olaya karıştırılması amacına hizmet etmektedir. Bu sonuca Nazi Almanyasındaki işçi sınıfına ait şapka (rugandan yapılmış terek) ile verilmek istenen görüntünün içine gizlenmiş bir kişi olarak gösterilmesinden ulaşılmaktadır. Solda, arkada belli belirsiz görünen, hatta seçilemeyecek kadar gizlenmiş, ancak olayın tüm vahşetini ortaya koyan görüntünün ana kahramanı ise, büyük bir ustalıklarla üstüne düşen görevi yerine getirirken, dönemin çiftçi sınıfına ait semboller taşımakta ve yaptığı işi de günlük işini yapar gibi

bir sıradanlık sergilemektedir. Bu işçi ya da çiftçi görünümlü figür, savaş yıllarında, endüstriyel yaşam ile bireysel çatışmalar arasında sıkışan, tek boyutlu insan tipine benzetilebilir. Bütün bunlardan şu sonucu çıkarabiliriz; ne olduğu bilinmeyen güçler tarafından, o dönemde yaşanan sıkıntı, şiddet ve içine düşülen kaos, bu toplumun üç ayrı kesimine ait kişilerce, el birliğiyle ortaya çıkarılmış gibi gösterilmiştir. Belki de tüm figürler birbirleriyle ilişkili ya da ilişkisiz kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlara paralel olarak; arka plandaki kadın figürünün görüntüsüyle o dönemin olaylarına izleyici olarak katılan bir kesite gönderme yapıldığı düşünülmektedir. Bu figür, gözünün önünde cereyan eden gerçeklere tanık olmak istemiyormuşçasına bakışlarını başka tarafa kaçırarak, ahlaki değerlere müdahale etmesi gerekirken edemeyen ya da etmek istemeyen bir görünümüdür. Oda içerisinde yaşananların (olaya hiç karışmasa bile) kendisine yapılmaması, bu kişinin de diğer sınıflarla ortak bir yanı olduğunu düşündürmektedir. Burada, toplumun en küçük birliği olan aile bireylerinin yaşananlardan dolayı duyduğu acı, şiddet, dehşet, korku, ölüm ve beraberinde getirdiği karmaşa ortaya konmaktadır. Ayrıca bu sahnedeki çocuk figürüyle, gelecek kuşakların da aynı güvensiz ortama maruz kalacağı, çağcıl bir psikolojik, toplumsal, ruhsal dengesizliğin süre gideceği haber verilmektedir (Uysal, 2007:42-43).

Sanatçı, bir yazar gibi sahnelediği olayın altında yatan gerçeği su yüzüne çıkarmak istemektedir. Bu yüzden çoğu kez kendine özgü ve resmin gelenekselleşmiş simgelerinden faydalanır. "Beckmann sanat tarihinde ilk kez (tablonun önünde ve yerde sönmüş bir mum) tarihte uzun bir gelenek yaratan, sembollerle bağlantılı kişisel ve özel metaforlar kullanmıştır" (Elger, 1991:215). Bu simgeler çift anlamlı olarak da karşımıza çıkar. Örneğin; mumun hem umudun simgesi, hem de kendini yitiren yaşamın simgesi olması gibi. Yine mumun, nitelik olarak karanlık içinde aydınlık yaratması gibi bir ifadesinin olmasının yanı sıra, mecazi anlamda, yapılanların ortaya çıkmasında büyük rol oynadığı düşünülebilir. Belki de bu, sanatçının aydınlatmak istediği bir olay olarak görülebilir. Ama sönmüş mumun işlevini yerine getiremediğini görüyoruz. Bunun nedeni, bir perdenin kargaşa içerisinde mumu söndürmesi olarak gösterilebilir. Kandil (mumlar), Ortaçağda kullanılan dinî bir simge olarak değerlendirilirse; inançların da kaosa sürüklendiği, hatta alt üst edildiğini düşünülebilir. Görsel algının dışında, figürler ve nesnelere arasında ilintiler kuracak olursak; örneğin perdenin gizleme ve örtme misyonu ile mumun aydınlatma (ortaya çıkartma) misyonu arasında zıtlık oluşmaktadır. "Ön planda yer alan şapka, mumlar, kadının üzerindeki korse v.b. eşyalar gelenekçi izler taşımaktadır. Yine ön planda ve yerde, şapkanın altında

görülen bıçak, güç ve insanları istemedikleri hâlde etkilemeyi temsil eder. Bu simgeden hareketle, sahnenin, tehdit ve ölüm anını betimlediği akla gelmektedir. Şapkanın yanında görülen köpek figürünün sadakat ve cinsellikle ilgili simgesel anlamı bu odanın yatak odası olduğu düşüncesini desteklemektedir. Ayrıca eziyet edilen erkek figürünün ayağı altındaki terlik de yatak odasına ve bu mekânın kutsallığına yapılan bir göndermedir” (Uysal, 2007:41).

Kompozisyondaki renklere bakacak olursak, kullanılan renkler savaş ortamını anımsatan karamsar tonlardadır. Bu tonların, sanki havadaki barut, kan ve ölüm kokusunu algılamamızı sağlayan duygular yaşattığını söyleyebiliriz. Siyah ve beyazın ara tonlarının yer aldığı tabloda, kırmızı kuvvetli bir şekilde kullanılmış, kanı anımsatan ve direkt dikkati o noktaya çeken bir denge kurulmuştur. Örneğin; Delacroix’ın “Halka Önderlik Eden Özgürlük” adlı tablosundaki bayrak üzerindeki tek kırmızı renk gibi. Tüm bunların yanı sıra arka plandaki pencereden dışarıya bakıldığında, iki ışık huzmesi görülmektedir. Bunlardan birinin, bir evin penceresinden yayılan ışığı, diğerinin ise bir sokak lambasından yayılan ışık mı, yoksa gökyüzünün sisli ve bulanık havasında güçlkle kendini gösteren ay ışığı mı olduğu belli olmayan bir ışık olduğu düşünülmektedir. Ancak dikkatli incelenirse, aslında karanlık içerisinden olaya bakan şeytani bir göz gibi de algılanmaktadır. Resme adını veren “Gece” kavramı burada öne çıkmaktadır. “Gece aslında karanlığın diğer adıdır. Karanlık ise, siyah bir örtü gibi yaşamın tüm sırlarını gizleyen, ayrıca, insanlar ve canlılar üzerindeki etkisi düşünüldüğünde; tüm bastırılmış duyguların bilinçaltından çıkmasını sağlayan, her türlü duygunun yaşandığı bir zaman dilimidir (Uysal, 2007:43). Mecazi anlamda ise, savaşta yaşamın üzerine çökmüş bir karanlık gibidir.

Tüm bunlar dönemin siyasi, politik, toplumsal ve kültürel değerlerini anlatmaya yetecek göndermelerdir. Karanlıkla ilintilendirilen tüm göstergeler dönemin bir kaos dönemi olduğuna gönderme yapmaktadır. “Gece” isimli eser, savaş, politika, acı, nefret, kin, dehşet, ölüm ve tüm ahlaki değer yargılarının alt üst olduğu bir döneme işaret ediyor denebilir. “1921’de Alman Dışavurumculuğunun kuramcısı olan Worringer, Dışavurumculuğun bunalımından ve sonundan söz ediyordu: bunu “iç gerekliliğin eksikliği” yle anlatıyordu. Worringer ancak birkaç yıllık bir yanılgı içindeydi. 1918 bozgunundan sonra iktisadi, toplumsal ve siyasal durum ve bütün değerlerin giderek çökmesi korkunç bir atmosferin doğmasına, şairlerin önceden sezdikleri biçimiyle “insanlığın” gerçek bir “alaca karanlığı” ortaya çıkarmasına yol açtı” (Bayl, 1997:269). Beckmann’ın tabloya “Gece” adını

verirken, böyle bir karanlıktan, insanlığın sebep olduğu bir alacakaranlıktan bahsettiği düşünülmektedir.

I. Dünya savaşı başladığında Beckmann, Belçika'nın batı saflarına gönüllü tıbbi görevli olarak gönderilmiştir. "Orada insanın ayakta kalma mücadelesinin yalnız kahramanı, evrenin kıyamet atmosferinde bir gözlemci, zaman bilimci olarak yer alabileceğini düşünmüştür" (Elger, 1991:211). 1915'te karısına, savaşın onun sanatı için mucize olduğunu yazmıştır. Fakat Beckmann, savaş alanında toplu ölümlerin görüntüsü karşısında düşüncelerinin ne denli yanlış olduğunu görmüştür. Sayısız çizim ve baskılarında, gittikçe artan savaş deneyimini ve korkularını irdelemiştir. Neşe, sevinç, canlılık yavaş yavaş mektuplarından kaybolmaya başlamıştır. Son olarak, 1915'te psikolojik ve fizyolojik olarak bir düşüş yaşamış, görevinden alınıp Frankfurt'a gönderilmiştir. Bu dönemde yaşamıyla ilgili iki yıl gibi bir süre bilgi edinilemiyor (Karısından ayrılması dışında). Sanatçının, tehlike ve ölüme karşı kendi kendini güvende hissetmesi, çizerek ve boyayarak, korkusunu ve dehşetini dışa vurabilmesi uzun zaman almıştır. 1917'de yaptığı "Kırmızı Atkılı Kendi Portresi", Beckmann'ın eziyet çekmiş ve olayı yaşayan bir kişi olarak, resimlerdeki şiddete dayanarak zorlukla kendi kendine yeten, görünüşte ayakta duramayan bir kişilik olduğunu göstermektedir. Savaştan önce onun ilgisini çeken konularda tekrar resimler yapmamıştır. 1918'den sonra da umutsuzluk ve şiddetle dolu dünyada çaresizliğini, güçsüzlüğünü, bireyselliğini konu edinen resimler yapmıştır.

Beckmann'ın deyişiyle boşluk; "ön planı korkunç derinliği gizlemek için her zaman saçma şeylerle doldurulmak zorunda olan"dır (Elger, 1991). Resimdeki boşluk, bu düşünceden dolayı nesnel arasındaki yakınlaşmalara, kümelenmelere neden olmuştur. Sanatçının, resimde bir takım alıntılarla yan yana getirdiği nesnelere, insan figürleri, renk ve çizgiler hiçbir yoruma gerek kalmadan, birbirine ışık tutmaktadır. Sanatçı, anlatılmak istenen gerçeği ya da geçmişi ve gününü bu şekilde aktarma yolunu seçmiştir.

2. Yargı

Beckmann'ın eserini yaptığı zaman dilimini incelerken, öncesindeki (Empresyonist etkilerle çalıştığı dönem) süreçte incelenmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle, her iki dönemin de siyasi ve toplumsal yapılarının sanatçıyı etkilediği gözlenmektedir. "Gece" resminde, toplumsal yapının karmaşıklığı ve savaşın toplum üzerinde bıraktığı izler ön plana çıkmaktadır. Bu yönüyle eser anlatımcı kurama

girer. Beckmann'ın savaş esnasında (yaptığı askerlik döneminde) birebir yaşadığı dehşet, acı ve ölümler yüz yüze iken bir takım dünya gerçekleriyle de karşılaşması sonucu ortaya çıkan psikolojik konumu, onu büyük ölçüde sarsmıştır. İçinde bulunduğu ruhsal çöküntü sonucunda askerliğinin sona erdirilerek (çürüğe çıkartılarak), bu dünya gerçekleriyle baş başa bırakılması ve sanatçının girmiş olduğu bunalım, kendisini bir toparlama sürecine sürüklemiştir ki, bu süreç savaşla paralel doğrultuda iki yıl gibi bir zamanı kapsamaktadır. Gerek savaş dönemi (askerlik dönemi), gerekse sonrasındaki bunalım dönemi, sanatçıya, yaşamış olduğu olaylar neticesinde, yaşama veya dünya gerçeklerine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

Beckmann savaşın patlak vermesiyle çağdaşları gibi savaşın sahte yüzünü hoş karşılamıştır. Ancak kendisinin de bizzat yaşamış olduğu bu süreçte savaşın gerçeklerini karşısında gördüğü anda, o da herkes gibi acı ve dehşet ortamını yaşamak zorunda kalmıştır. Resimlerinde, savaşın hem doğada hem de insanlar üzerinde bıraktığı görsel ve ruhsal tahribatın hiçte hoş gidilecek bir yanı olmadığını göstermekle kalmayıp, bundan sonrada kolay kolay silinmeyecek izler bıraktığını yansıtır. Örnek verecek olursak; “Kırmızı Atkılı Portre”si savaş sonrası durumunu aktaran bir resimdir.

Şekil 2

Max Beckmann, “Kırmızı Atkılı Kendi Portresi”, 1917, Tuval Üzerine Yağlıboya

"Beckmann'ın savaş zamanı ölüme yakınlık tecrübesinden sonra, tarihin tablolarının Barok figürlerini bırakıp acı çekmenin vurgulandığı Gotik kişi tipini kullanmaya başladı. Dar alanlarda uzatılmış vücutlara uygun gelen dar ve yukarıya doğru yapıların sık kullanımı için aynı sanatsal kaynağa geri döndü" (Elger, 1911:211).

Resmin sol alt köşesinde, "1918 Ağustos'u ve 1919 Mart"ı diye iki tarih görülmektedir. Bu tarihler I. Dünya savaşının yaşandığı döneme işaret etmektedir. I. Dünya savaşı sırasında Almanya'nın iç durumu oldukça karışıktır. Sosyalistler memleketin birçok yerinde ayaklanmalar çıkarmışlardır. 3 Kasım'da donanma askerleri sosyalistlerin kışkırtmasıyla ayaklanmışlardır. Yine 9 Kasım'da, Berlin'de bir Sosyalist ayaklanma çıkmıştır. Aynı tarihte Almanya Başbakanı Max de Bade, İmparatora danışmadan II. Wilhelm'in tahtan çekildiğini ilan etmiş ve başbakanlığı sosyalistlerden Ebert'e bırakmıştır. Aynı günün akşamı Ebert, Alman Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. 11 Kasım 1918'de Almanya mütarekeyi imzalamış ve I. Dünya Savaşı böylece Almanya'nın yenilgisi ile bitmiştir. Mütarekenin imzalanması ve cumhuriyetin ilanından sonra ayaklanmalar gittikçe artmıştır. 29 Aralık 1918'de, Alman Sosyal Demokratları Komünist Partisi'ni kurmuşlardır. 4 Ocak 1919'da, 150.000 işçinin katılımıyla çıkarttıkları bir grevle sosyalist hükümeti devirmek için bir darbeye teşebbüs etmişlerdir. Ayaklanma 10 gün kadar sürmüş ve 13 Ocak'ta bastırılmıştır. Komünist liderler öldürülmüştür. Solcuların çıkardığı bu karışıklıklar Nisan ayına kadar devam etmiştir (Armaoğlu, 1994).

Beckmann yaşadığı dönemin siyasal, politik, toplumsal olaylarını bize aktarırken kompozisyonu öyle etkili kurgulamış ki, sanki izleyici olarak bizde o anı yaşar ve duyumsarız. Sanatçının yapmak istediğinin de yaşananları ve yaşadıklarını paylaşmak olduğu düşünülmektedir. Bunu yaparken de kullandığı her çizgi, renk, biçim ve imgenin onun amacına hizmet ettiği gözlenmektedir. Elger (1991), "Gece" adlı resme, Beckmann'nın ilk çalışmaları içinden en sıra dışı olanı olarak dikkat çekmektedir. Resim, hem tarihsel bir belge oluşu hem de sanat tarihi içindeki farklılığıyla önem taşımaktadır. Ayrıca, Beckmann gerçekçi-dışavurumcu bir sanatçı olarak sanat tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Dışavurumculuk, XX. yy.'nin başlarında Avrupa'da ortaya çıkmış, Kuzey Avrupa sanatçılarıyla, bazı Alman sanatçılarının oluşturup geliştirdikleri sanat hareketidir. Empresyonizme bir tepki olarak belirdiği görülmektedir. Dış gerçekliği yansıtmayı reddetmiş, sanatçının ruhsal durumunu, duygularını, işlediği konuları, renk, çizgi, düzlem aracılığıyla deformasyonlara uğratarak kendini ifade etmeyi amaçlamıştır. Renk ve biçime psikolojik anlamlar yüklemişlerdir. Ölüm ve

Hıristiyanlık dini büyük temalarındandır. Curt Glaser 1924'te şöyle yazmıştır: "Beckmann iletişim kurmaya zorlanan sanatçılardan biridir. O bir "Expresyonist'tir". Yapısının etkisi ile değil ama iç zorlamanın etkisiyle (Dube, 1992:162).

Sonuç

"Gece" adlı eser, "Araştırmacı Eser Analizi" yöntemiyle incelenmeye çalışılmıştır. Yöntem, betimlemeden yargı kısmına kadar yapılan incelemelerle, eserin anlamlı bir şekilde, her yönüyle, geniş bir bakış açısıyla irdelenmesini sağlamıştır. Ayrıca, "Araştırmacı Eser Analizi" yöntemi ile bir resme nasıl bakılması gerektiği konusunda önemli fikirler edinilmiştir. Bu anlayışın sanat eğitiminde çok önemli bir yere sahip olduğu ve sanat derslerinde gerçek anlamıyla kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada, eserin görünen gerçekliği ışığında, onun ötesine geçmeye, onu yeniden sanatçısı gibi hissetmeye çalışılmıştır. Eser için yazılanlar ya da yapılan tüm yorumlar "Gece"nin kendisi gibi uçucudur ve yitip gitmeye mahkumdur. Çünkü yazılan, düşünülen yığınla imge özeldir ve sadece yorumdur. Eserin kendinden başka, öte bir şey.

Kaynaklar

- Armaoğlu, F. (1994). *20.Yüzyıl siyasi tarihi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bayl, F. (1994). Resimde dışavurumculuk. *Modernizmin Serüveni Dergisi*, (2), 48.
- Dube, W. D. (1972). *The Expressionists*. London: Thames and Hudson Ltd.
- Elger, D. (1991). *Expressionis*. Köln: Taschen Verlag GmbH.
- Feldman, B. E. (1987). *Varieties of visual experience*. New York: Hanry N. Abrams Inc.
- Uysal, A. (2007). Resme dair bir görü anlam denemesi. *Rh Sanat Dergisi*, (40), 40-44.
- http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez_ozetleri/tulay.html
- <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/ortasanat/unite1.doc>

*Summary***THE ANALYSIS OF MAX BECKMANN'S WORK WHICH
NAME IS "THE NIGHT" ACCORDING TO RESEARCHING
ART CRITICISM METHOD****Arzu UYSAL***

Art education courses are given by the educational approach of four disciplines that consist of art criticism, history of art, aesthetic and artistic implementations. Parallel to YOK/World Bank's Improvement of National Education Project and the Program for Reconstruction of Education of Teacher, lots of important works have been realized. Art criticism that is one of the four disciplines generates talking and thinking over art works through a series of methods. "Researching art criticism" brought by Feldman that is one of those methods studies a piece of art under four titles that include the stages of description, analysis, interpretation and judgment. To have the right perception at the stage of description and analysis and to express comments related with the theme and importance at the stage of interpretation and judgment are very important. By this method, it is aimed to gain ability to see a work of art, to examine as a form, to give a meaning and to evaluate.

In this article, there is an effort to analyze Max Beckmann's "The Night" with these subtitles: description, analysis, interpretation and judgment. It is thought that this work has an important place as an orthographic form. In this study, by means of examining the work it is aimed to emphasize the importance of the topic.

In this article, the work will be examined basing on the Feldman's "Researching art criticism" method. In the article whereas description and analysis are taken into account in the chapter of findings, interpretation and judgment are examined in the chapter of discussion. The validity of the method of Feldman's

---

Address for correspondence: *Arş. Gör., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İř Eğitimi Anabilim Dalı, Buca/İZMİR, arzu.uysal@deu.edu.tr

“Researching art criticism” has been accepted in the areas of art and art education and this method is a method which is nowadays commonly used.

“The Night” was made by Beckmann in Düsseldorf in between 1918 and 1919. It is an oil painting on canvas. The dimension is 133x154 cm. It is a painting that reflects not only November Revolution in 1918 and a general strike in Germany in 1919 but their effects on the society as well.

At the first glance entire surface is perceived as a whole, then the eye focus on the figures one by one. In front, there are two candles one of them is burning and the other is not; on the left hand side, there is a slipper on the floor; in the middle, on the right hand side there is a woman and a child next to her, on the left hand side a male figure that is hanged by a scarf, a hat on the floor and a knife under the table are found; on the far left hand side, under the table there is a figure that is assumed to be a dog. At the back, at right, a man with a cap and at left a man with a pipe and next to him a female figure that turns her face to left are found; on the far left hand side another male figure can be seen. At the far back, a roof beam that borders the space and a window that helps us to see the outside take place.

In the painting, bold outlines, exaggerated forms and deformations of human organs are seen. By means of gathering the figures one on the top of the other and next to each other, it is intended to give depth and to fulfill the empty spaces. The value of aesthetics and meaning to the behaviors is raised one by one. Besides rhythm, movement and unity are obtained by means of repeated diagonal lines. With the harmony of colors and bold lines a grouping is made. Despite the harmony of colors, an opposition created by figure attracts us. All the figures except for the female figure at the back are moving. It is thought that this female figure is put at the back in order to get the balance. While obtaining rhythm with the diagonal lines and the lines opposite to them, at the same time it is aimed to balance the activity in this rhythm by vertical and horizontal lines. There is no specific figure brought forward. The theme that is wanted to be emphasized is not focused on a certain point; on the contrary, it is spread on all painting. It is thought that by means of counter lines and complicated net, the artist forces us to gaze at all of the painting. Through axonometric perspective, the figures and the subject come closer towards the audiences.

In this painting where the figures from the ethnic groups arising from the political and social structure of that period are described, by means of closing a three membered family into a room, the helplessness and restlessness were staged. The

male of the family is throttled and his left hand is twisted by another one. The female figure (who is assumed to be raped) is half naked and turns her back to the audiences with her hands tied. The kid of this family is caught from his foot by one of the torturers and forced to watch the torture and pain that is applied to his family in horror and helplessness. At the back, the lady on the left hand side is a figure which is not easy to be perceived; however, she is a member of that period that stands as a witness to this event although it seems that this lady is not related with all that is happening. Besides these, at the outer space which is seen from the window, the emptiness of the night and the depth of the dark are seen.

The figures and the objects in this painting are metaphorically taken into consideration one by one. Through the images, it is thought that the artist wants to show up the reality of the event which is being staged like a writer. Mostly he utilizes his peculiar and the traditional symbols of painting. The symbols transmitted by the artist are the adequate references that describe the political, social and cultural values of that period. "The Night" is said to point out to a period where war, politics, pain, hatred, terror, death and all ethical values are all mixed up.

While the period in which Beckmann made this painting is being examined, his former works which are affected by Impressionist Period are also observed. He takes place in the history of art as a realist-expressionist artist.

"The Night" is in the status of a historical document since it reflects a part of social events of his period.

The fact that the images, each of them as a metaphor, can have different meanings makes us look at this painting from different perspectives. But all writings or the comments made over are volatile like "The Night" itself. Because as it was told before, heaps of images over which that were thought or written are subjective and they are only interpretations.

"The Night" has been examined with the method of "Researching art criticism". The fact that this method has been applied from description to judgment, it is obtained to study this work of art meaningfully in wide spectrum with many of perspectives. With the method of "Researching art criticism" we gain important ideas about the fact how we should look at a picture. It is thought that this has an important role in art education and should be used thoroughly in art courses. In this study, it is aimed to feel the work like its artist once again by means of going beyond the light of its reality that is seen.